

Polský historik: Katyňská lež aneb Dezinformační kampaň, která trvá už 80 let...

reflex.cz/clanek/historie/100670/polsky-historik-katynska-lez-aneb-dezinformacni-kampan-ktera-trva-uz-80-let.html

Historie

Łukasz Adamski 8. dubna 2020 • 13:00

foto: profimedia.cz

Fotogalerie 7 fotografií

Před osmdesáti lety bylo na rozkaz nejvyšších mocenských představitelů Sovětského svazu vyraženo téměř 22 tisíc polských zajatců – důstojníků a zástupců společenských elit, zatčených NKVD. Kreml tento zločin půl století připisoval Němcům, ale i dnes s ní nadále manipuluje.

30. červenec roku 1941 je dnem, kdy na sebe generál Władysław Sikorski vzal obrovské riziko politického „resetu“ se SSSR. Premiér a vrchní velitel polských ozbrojených sil, který již více než rok pobýval v exilu v Londýně, navzdory mínění prezidenta a části

vlády podepsal dohodu se Sovětským svazem, která ukončila téměř dvouletý válečný stav mezi oběma státy. Ten začal 17. září 1939 po invazi Rudé armády do východního Polska; tento vpád zmařil veškeré šance Polska na obranu před ofenzívou wehrmachtu. Krátce poté, v listopadu 1939, Sovětský svaz po zmanipulovaných plebiscitech zabraná území protiprávně anektoval a v dalších měsících deportoval více než tři sta tisíc obyvatel okupovaných území do odlehlých oblastí sovětského impéria.

Sikorského rozhodnutí bylo problematické nejen z hlediska psychologického, ale i politického. Bylo jistě pozitivní, že Sovětský svaz deklaroval, že uznává existenci polského státu a obnovuje s ním diplomatické styky, a smlouvy s Německem o rozdělení „bývalého Polska“ pokládá za neplatné. Navíc udělil „amnestii“ polským vyhnancům, trpícím v gulazích, a souhlasil se zformováním polské armády na svém území. Zároveň však Kreml zaujal jednoznačné stanovisko, že k anexi 52% území Polska došlo na základě práva na sebeurčení lidu „Západní Ukrajiny“ a „Západního Běloruska“, a vzhledem o tomu je otázka polsko-sovětských hranic otevřená.

VERONIKA BEDNÁŘOVÁ

8. dubna 2020 • 10:34

Rektor ČVUT Vojtěch Petráček: Než by přišly státní peníze, bude po všem. Naším...

Když Sikorski podepsal dohodu se SSSR, vycházel z předpokladu, že osud bolševického režimu po německém blitzkriegu je velmi nejistý, zatímco vytvoření armády čítající několik desítek tisíc mužů a záchrana polských vězňů z lágrů ospravedlňuje politické riziko. Po několika měsících, v prosinci 1941, se dokonce vypravil do Kremle, aby si osobně pohovořil se Stalinem a vyřešil obtíže, které mezitím nastaly. Jednou z nejzávažnějších záležitostí, o kterých jednal, byl

osud polských důstojníků, zajatých Rudou armádou v roce 1939: Z více než deseti tisíc lidí se objevila pouze malá hrstka. „Ti lidé se nacházejí zde, nikdo z nich se nevrátil [do Polska],” vysvětloval Stalinovi. „To není možné, oni utekli,” odvětil sovětský diktátor. „Kam mohli utéct?” ptal se Sikorski. „No, do Mandžuska,” odpověděl Stalin.

Osud polských zajatců byl také později předmětem neustálých interpelací polských diplomatů a vojenských představitelů. Nějakou dobu si Sikorski dělal iluze, že se pohřešovaní důstojníci nakonec najdou: objevovaly se zvěsti o tom, že byli deportováni do Země Františka Josefa, která byla po většinu roku dopravně nedostupná. Avšak ani v létě 1942 se stále neobjevili, třebaže sovětské diplomaty tvrdili, že všichni uvěznění Poláci včetně zajatců byli dávno propuštěni. V říjnu 1942, kdy polský ministr vojenských záležitostí v záležitosti propuštění zajatců opět intervenoval u sovětského vyslance při vládě Polské republiky, po schůzce konstatoval, že tuto věc „je nutno pokládat za beznadějnou“ a z vyslancova chování vyplývá, že důstojníci zahynuli.

-red- 11. března 2020 • 14:16

Online glosář Reflexu o koronaviru: Proč nosit roušku, Andreji?

Polští politici si tedy uvědomovali, že zajatci se už nenajdou. I přesto, když 13. dubna 1943 uslyšeli v německém rozhlase, že v Katyni u Smolensku byly objeveny hroby Poláků, zavražděných na jaře 1940, byli otřeseni. Sám Sikorski se navíc ocitl pod obrovským tlakem opozice, která už dávno považovala jeho snahy zapříst se Stalinem nit porozumění za tanec na tenkém ledě. Polská vláda se tedy obrátila na Sověty s žádostí o stanovisko k německým nálezům. Zároveň zaslala žádost Mezinárodnímu červenému kříži v neutrálním Švýcarsku o

prošetření této záležitosti; téměř současně dorazila žádost o provedení takového šetření i z Berlína. Sověti zareagovali tak, jak se dalo očekávat: svalili vinu na Němce. S polskou vládou pak 26. dubna 1943 přerušili diplomatické styky, přičemž prohlašovali, že Poláci uzavřeli tichou dohodu s Němci s cílem vyvolat provokaci vůči SSSR, aby si vynutili na Sovětském svazu „územní ústupky“.

Katyňská lež

Teprve v roce 1990 přestal Sovětský svaz tvrdit, že se tohoto zločinu dopustilo Německo, a odtajnil rozhodnutí politbyra, pod nímž byl podepsán Stalin, Molotov a čtyři další členové – tímto rozhodnutím se politbyro přiklonilo k žádosti Beriji, aby se záležitost 14 700 zajatců a 11 tisíc představitelů polských elit, zatčených sovětskou mocí, „vyřídila mimořádnou formou a byl vůči nim uplatněn nejvyšší trest – zastřelení.“ SSSR dokonce k norimberskému tribunálu vznesl obvinění úředníků třetí říše údajně odpovědných za provedení tohoto masakru, ale soud vzhledem k nesoudržnosti v předkládaných výpovědích a nedostatku přesvědčivých důkazů tento případ nerozběhl. Později byla vybrána běloruská vesnice Chatyň, kterou v březnu 1943 vypálily jednotky SS a její obyvatele povraždily, jako symbol německých zločinů vůči obyvatelstvu SSSR. Účel tohoto kroku byl zřejmý: šlo o využití podobnosti místních názvů Katyň a Chatyň, aby ve společenském vědomí došlo k propojení Katyně s hitlerovci.

Vladimír Mertlík 7. dubna 2020 • 15:28

Vladimír Mertlík: Babička z Číny, zombie Rath a sedm let nouzového stavu v Česku

---

Pravda o sovětském zločinu utrpěla také kvůli státním zájmům Velké Británie. Premiér Winston Churchill a ministr zahraničních věcí Anthony Eden neměli pochybnosti – poté, co jim Sikorski podal vysvětlení – kdo je za masakr zodpovědný, ale i přesto přesvědčovali polského premiéra k veřejnému prohlášení, že za zločinem stojí Německo.

„Min. Eden, velmi dojatý a vážný, tvrdí, že je mu nesmírně líto, že musí k těmto záležitostem přistupovat takto. Velká Británie se však nachází v bezvýchodné situaci. Dva její spojenci vedou těžký a veřejný spor, který oslabuje společnou frontu a dělí Spojené národy. Britská vláda by to chtěla za každou cenu ukončit a smířit oba spojence,“ zaznamenal Sikorski svůj rozhovor s Edenem 24. dubna 1943. A potom připojil očekávání, které britský ministr vyjádřil: „Beru-li v úvahu dobro živých, nejspíš nebudu váhat s vydáním obou deklarací Stalinovi. [On sám] velice lituje osudu polských důstojníků, ale i kdyby nežili, tak akce polské vlády mrtvé nevzkřísí, ale touto akcí by se Poláci vystavili nebezpečí úplné prohry s Ruskem a vydali by všanc i své vztahy s Velkou Británií.“

Podobné stanovisko zaujaly i Spojené státy americké: Ve Washingtonu se rovněž obávali komplikací ve vztazích se SSSR – hrozilo, že by Kreml mohl uzavřít separátní mír se třetí říší, případně by situace mohla vyhovovat německé propagandě, mobilizující evropské národy na obranu proti bolševismu.

Na Západě se o sovětské zodpovědnosti za Katyň začalo nahlas hovořit teprve koncem 40. let, v období rozpoutané studené války. V prosinci 1952 po mnohaměsíčním zkoumání konstatovala zvláštní komise Kongresu USA, že za zločin je odpovědný Sovětský svaz. Když však o několik měsíců později zemřel Stalin, záležitost byla v naději na nápravu vztahů s Moskvou opět utlumena.

Premium

Bohumil Pečinka 7. dubna 2020 • 11:08

Bohumil Pečinka: Hra na totáč. Dvojice Babiš–Schillerová připomíná mírou chaosu...

O Katyni se samozřejmě lhalo i v poválečném Polsku, ovládaném komunisty – v zemi, která přišla o 90% území obsazených Sovětským svazem v roce 1939. Jestliže však do roku 1956, tedy v období stalinismu, platila sovětská verze, později se o této záležitosti prostě nehovořilo. Například by bylo marné hledat ve všeobecných encyklopediích heslo Katyň. Pravda o Katyni samozřejmě žila v řadách polské inteligence i v rodinách a byla také jedním z hlavních historických témat probíraných v nelegálních publikacích a v polském exilu. I přes oficiální „damnatio memoriae“ byla pravda snadno rozpoznatelná.

V 90. letech se zdálo, že tato záležitost přestane zatěžovat vztahy Polska s Ruskem. Poté, co se Sovětský svaz přiznal k vině, množství informací a vědomostí o zločinu se rozhodujícím způsobem zvýšilo. Především byla nalezena další místa poprav: bylo zjištěno, že k popravám docházelo i ve městě Tver (tehdy Kalinin) a v Charkově. Na místech hromadných hrobů v lokalitách Mědnoje a Pjatichatky na okraji Charkova byly vybudovány hřbitovy. V roce 1994 byl zveřejněn Ukrajinský katyňský seznam, tedy soupis občanů, zatčených v tehdejších jihovýchodních vojvodstvích Polska, kteří měli být z rozhodnutí politbyra zastřeleni. Po publikování seznamu se podařilo zlokalizovat místa pohřbení alespoň části z nich – jedná se o les u Kyjeva poblíž vesnice Bykovňa. V roce 2012 tam byl otevřen čtvrtý „katyňský“ hřbitov.

V samotném Rusku však bohužel už v polovině 90. let ustalo účtování s komunistickým režimem a výzkumy katyňského zločinu začínaly být stále obtížnější. Poté, co se v roce 2000 ujal vlády Vladimir Putin, tento trend ještě zesílil. Kreml sice ani nyní nezpochybňuje sovětskou vinu – ta byla potvrzena rezolucí Státní dumy v roce 2010 v období „medveděvovského tání“, ale jsou uplatňovány nejrůznější manipulativní techniky, aby byla sovětská zodpovědnost bagatelizována, nebo aby byly vyvolány pochybnosti o spáchání zločinu.

V médiích kontrolovaných státem, ba dokonce i v oficiálních Putinových projevech, je katyňský zločin dáván do souvislosti s osudem sovětských vojáků, kteří byli zajati během polsko-sovětské války v roce 1920, jejichž část v zajateckých táborech zemřela. „Zapomíná se“ však dodat, že vysoká úmrtnost, která v těchto táborech vládla, nebyla výsledkem rozhodnutí vlády, nýbrž špatných životních podmínek a španělské chřipky, jež tehdy řádila v Evropě, a v pozadí zůstává i fakt, že osudy polských vojáků v bolševických zajateckých táborech nebyly o mnoho lepší. Dalším manipulativním jednáním je tolerování (údajně jménem plurality diskuse) popírání katyňského zločinu, nebo dokonce i jeho tichá podpora. Stoupenci popírání i přes jasné důkazy tvrdí, že za Katyň nesou vinu Němci.

Čestmír Strakatý 7. dubna 2020 • 12:15

Rost'a Novák: Jel jsem na doraz a tělo vyplo, v očích táty vidím poprvé strach,...

Rusko též zamezuje přístupu do archivů a k vyšetřovacím spisům – dodnes neznáme například jména mnoha vykonavatelů samotného zločinu. Polsko nedostalo část kopií spisů z vyšetřování, které vedla ruská prokuratura a jež bylo zakončeno konstatováním, že Katyň

nebyla zločinem genocidy ani válečným zločinem, nýbrž „zneužitím služebních pravomocí“ funkcionářů NKVD. A konečně nemáme k dispozici Běloruský katyňský seznam, tedy soupis jmen téměř čtyř tisíc osob, zatčených v severovýchodních regionech polského státu a zavražděných patrně v Kuropatech u Minska – ruské i běloruské úřady shodně tvrdí, že ho nemohou nalézt.

Ostatně nevíme ani, zda tajemná letecká nehoda ze dne 4. července 1943, při níž zahynul generál Sikorski, není také odrazem Katyně.

„Min. Eden se nakonec zmínil také o mém výjezdu na Střední východ, řekl, že by stálo za to ho odložit. Slíbil jsem, že se nad tím zamyslím,“ zaznamenal sám Sikorski v již zmíněném rozhovoru 24. dubna.

K objasnění všech těchto záležitostí je zapotřebí neomezený přístup do archivů sovětské rozvědky a kontrarozvědky a dobrá vůle ruského státu. Dokud však v Rusku vládne Vladimir Putin, nelze s tím počítat. Proto tento zločin nyní, v době svého 80. výročí, funguje v Polsku jako dvojitý symbol: zločinů sovětského totalitarismu a historických manipulací putinovského Ruska.

Autor je historik, specializuje se na polsko-ruské a polsko-ukrajinské vztahy. Působí jako zástupce ředitele Centra polsko-ruského dialogu a porozumění.

Vlastimil Válek 7. dubna 2020 • 09:30

Vlastimil Válek: Promoření je nezodpovědné. Nemocnice musí začít léčit a operovat i...

Premium

Jana Bendová 31. března 2020 • 15:04

Ekonom Mojmír Hampl: Přestali jsme žít, abychom nezemřeli

Łukasz Adamski

Klíčová slova: Rusko, Německo, Polsko, masakr, nacismus, 2. světová válka, Katyň

Diskuse ke článku

Diskuze se zobrazují pouze uživatelům, kteří jsou přihlášení na Facebooku a odsouhlasili cookies. Pokud pod články nevidíte diskuze, zkontrolujte prosím toto nastavení.

Doporučujeme